

Fedex on Friday

חתם סופר ח"א ס'

ביאור הלכה ש"ז

מחזה אליהו ל"ז

מנחת יצחק ח"ו י"ז

חלקת יעקב פ"ז

וגדולה מזה כ' בתשו' חו"י סס"י מ"ו שנ"ל לפשוט
 דמותר לומר לנכרי אמור לנכרי פלוני
 שיעשה לי מלאכתי משום דה"ל אמירה דאמירה,
 והגאון מה' גרשון זצ"ל דחה דבריו בסי' מ"ט מש"ס
 ערוך שבת ק"נ [ע"א] לא יאמר אדם לחבירו נכרי
 לשכור לו פועלים ע"ש. והנה עדיין אני אומר דהיינו
 באומר לנכרי בשבת עצמו לשכור לו פועלים משום
 דהאמירה בעצמה אית בה איסורא משום ממצוא
 חפצך ודבר דבר, אבל האומר כן בחול נהי דאמירה
 לנכרי גם בחול אסור מ"מ אמירה דאמירה אין ראי'
 לאסור כולי האי, ומ"ש עוד הגאון דלחומרא יש
 שליחות לנכרי ונעשה שלוחו של ישראל, הנה אנן
 לא קיי"ל הכי כמ"ש הרב בית שמואל סס"י ה'
 סקי"ט ע"ש, ועוד היינו דוקא באומר אמור לפלוני
 שיעשה לי א"כ ה"ל כממנה לו שליח שלא בפניו,
 אבל הכא שאינו אומר להאומן שיצוה לאדם ידוע
 לעשות לו מלאכתו אלא שיעמיד לו פועלים מאשר
 תמצא ידו ה"ל מילי ומילי לא מימסרי לשליח ולא
 נעשה שלוחו אפילו בישראל מכ"ש בגוי, עיי' מ"ש
 ר"ן בגיטין ס"פ התקבל ע"ש:

* ואפילו לומר וכו' לעשותו בשבת אסור. ואפילו קצץ לא מהני בזה כיון
שמיחד לו הפעולה על השבת וכלעיל בסימן רמ"ז ובסימן רנ"ב והנה הח"ס
בחלק או"ח סימן סמ"ך מנדד לומר דדוקא לומר לא"י שיעשה בעצמו מלאכה
בשבת אסור אף בחול לומר לו אצל לשכור לו פועלים דזה הוי אמירה
דאמירה דהיינו שהישראל אומר לא"י שיאמר לפועלים לעשות לו מלאכה בשבת
אין איסור בזה כשאומר לו בחול [ומיירי במלאכה שא"ל למחות כשרואה את
הא"י עושה מעצמו בשבת וכמו שנזכר בסוף הסעיף במ"ב] והוא מלתא
חדמי ומתשובת הרשב"א המובא בב"י בסעיף זה ¹²³⁴⁵⁶⁷ מוכח להיפוך ע"ש:

משנה ברורה עמוד מס 207 ג <קיצור חזון איש> כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שילוח מכתבים בערב שבת ע"י שילוח כזה שמבטיח שיבא המכתב למעונו בשבת

צ) ואין לחשוש דאולי אין הולאה כזו בכלל "ריבוי צשיעורים" מדבוליא הנכרי את המכתבים שעליו להביא לבית הבא משקו לפני שנכנס לתוך אוחו בית, (וכל זמן שהם בהשק המנצ עוד יותר משולח מריבוי צשיעורים, דהא ע"י השק הוי "אגד כלי" של מכתב זה עם שאר כל המכתבים ואין זה חלף כמוניא פרי גדול במקום פרי קטן, דאילו הוספת הולאה כלל וכדמבאר בדברי חוסי שבת (ג.) ולשון הרמב"ם פ"י מהל' שבת ה"א ודבריו בארוכה בהש"י שלפני זה בע"ה), והוא אוחו כל המכתבים בידו וא"כ אולי אין הכנסתם בדרך ריבוי צשיעורים. דע במהנה ישראל לצעל המשנה בדורכ פרק ל"א דמבאר דנקט בפשיטות דאחיזה כמה חפלים ביד אחת ריבוי צשיעור הולאה היא.

וע"ש בסוף ההגה דנכתב דאולי אפילו מה שנעשה בשני ידים שבת אחת בכלל ריבוי צשיעורים הוא. ח"ל "אך מסתפקא אם לריך (כחיל שגשא התפילין שלו יחד עם מה שמוכרת לישא מחמת ציווי המלכות) דוקא לישא את החפלים הנוספים באותה יד שהוא נושא את החפלים שמוכרת עליהם, דאליא אפשר דגם הרשב"א (דפטר ריבוי צשיעורים דשבת כשאנחם בחלק מהמלאכה) מודה דהוא איסור דאורייתא דהוא ענין צפני עמנו, או דילמא כיון דאיש אחד הוא אין לחלק בזה וכו' ע"ש שנשאר ב"ע. ועי' ס' ארץ נצי להגאון ר' אריה נצי פראמער ז"ל מלוצלין סי' ע"ה ד"ה והנה ראיתי וכו' שחמה מאוד על ספיקת הח"ת, אבל כל ראיותיו נידחות בקל ע"פ מה שכתבנו בהש"י שעל "ריבוי צשיעורים דמלאכה יו"ט" סי' ד' בשם הבר נצי והוא דבר אמת וצדור. ודו"ק. ועכ"פ במה שנוגע למלאכה "הנעשה ביד אחת" אין מקום לחלוק על פשיטותו של הח"ת. ודו"ק ואכמ"ל.

שנית האמורה לעכ"ם להרבות צשיעורים נאמרה מערב שבת, וזה מותר לדעת השבות יעקב ה"ב סי' מ"ב והמורה הטענה סי' רמ"ז, ואפילו הוי ריבוי צשיעורים במלאכה דאורייתא, ק"י בנד"ד דהוי ריבוי לעשות שבות. ועי' בשו"ת מהרש"ם הג"ל דהתיר בשעת הדחק מטעם זה לבד. ועיין לעיל בהש"י שעל יולדת ההולכה לבית החולים שבת וכו' סי' י"ד שקשה לסמוך על חידוש גדול זה בלבד.

עמוד מס 128 מחזה אליהו פלק, פסח אליהו בן אברהם צבי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

נשאלתי כמה פעמים ע"ד שילוח מכתבים ע"י משלוח מהיר (FIRST CLASS MAIL) מערב שבת באופן שידוע שבדאי יגיע המכתב למעונו בשבת. האם שילוח כזה מותר או לא. ובאמת כבר דיברו הפוסקים בכעין זה (בנוגע לאקספרס, ושם יש ריעותא דלפעמים שולחים אדם מיוחד עם המכתב לבית המקבל) מכמה וכמה אנפין ע' תשו' שבות יעקב ח"ב סי' מ"ב שו"ת מהרש"ם ח"ב סס"י קל"ו שו"ת מגחת יצחק ח"ו סי' י"ח תשו' חלקת יעקב ח"א סי' ס"ה ס"ק ב' ועוד. ובאתי להוסיף על דבריהם מה ש"ל בנד"ד ע"פ המבואר בתשובות דלעיל.

א.

יש לדון מצד "ריבוי צשיעורים" מרמולוך הנכרי להבית עוד מכתבים לבד ממכתב זה

א) ואמינא דלע"ד שילוח מכתבים באופן כזה היתר גמור הוא מכתב טעמים. חדא, דהוי אמירה לעכ"ם להרבות צשיעורים שבות דמלאכה שבת (דאין צו איסור וכדוכחנו לעיל). דהנה שילוח מכתבים שבות הוא מדהוי הולאה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים. דמאז לרכינו וממא שאנו מלווים אוחו אין לו לעמוד ברשות הרבים כלל. ומה דאפשר שיעמוד ברשות הרבים ומשם יכניס המכתב לבית המקבל, הוא מדעת עמנו ולא מלד לווינו. וא"כ הולאה דרבנן היא וכדעת רוב ראשונים דס"ל דאין זה בכלל מלאכה הולאה וכן הוא לדינא וכדוכחנו לעיל בארוכה. [והוא דעת הרשב"א והריטב"א דשבת (נ"ז).] וכוותיהו פסקו הע"ז סי' שמ"ז סי' ק"ג ב' הגר"ז סי' שמ"ז סעי' ע' החז"א א"ח סי' ס"ב סס"ק י"ט וסי' ק"ג סי' ק"ג סי' ק"ג וכן פסק הבית הלוי ודבריו מוצאים בהש"י שעריו ליון להגאון ר' צ"ל שטרנפלד אצ"ד דצילסק ח"א סימן ח' וח"ב סימן ג' והגאון צעל ש"ע הסכים לזה. [והוא ע"י "ריבוי צשיעורים", דיש תמיד לז גדול שיש עוד מכתבים אחרים עבור בית זה. נמא דבאוחו יום השבת בלאו הכי יכניס הנכרי מכתבים לחצר אוחו בית. וא"כ ע"י המכתב שמשלח עצורינו הוא רק מרבה צשיעור ההולאה שעושה בלאו הכי. וכבר איתבאר דריבוי צשיעורים במלאכה שבות שבת ע"י עכ"ם אין צו איסור.]

ב.

**"אמירה לאמירה" האם מותר היא או לא, ומה בכלל
"אמירה לאמירה"**

ג) **שלישית** זשלווח מכתבים הוי ליה האמירה לעכו"ם אמירה לאמירה. דאן לא מאוויס להגושא מכתבים כלום, דאן נותנים המכתב להדואר והם שולחים אנשים משלהם להוליך המכתב אל הכחוצה שכתב עליו צחון. ואותו נכרי שליח של הדואר הוא ולא שליח דידן. וידוע שחולקים דין "אמירה לאמירה" הגאונים בעל עבודת הגרשוני והחיות יאיר סי' נ"ג. ובספר החיים מוצא צמ"צ סי' ש"ז סי"ק כ"ה איתא להקל במקום נורד גדול וכן פסק השבות יעקב ח"צ סי' מ"ז ותשי' מהרש"ם ח"צ ססי קל"ו. וא"כ עכ"פ יש עוד צורך גדול מדעה זו. וראיתי מש"כ הגאון צמנחת יצחק ח"ו סי' י"ח ד"ה הכה העולם וכו' וי"ע השגתו על דהיתר זה. ד) **ובאמת** החתם סופר בהש"י א"ח סי' ס' פסק להקל לכתחילה כדעת החו"י וכתנאי שהאמירה לעכו"ם היא מערב שבת. דס"ל דמאד עיקר איסור אמירה לעכו"ם דהיינו מה שהנכרי הוא שליח דידן, איסור זה ליתא באמירה לאמירה דמילי לא מימסרן לשליח. ודעת החתם סופר לפסוק כשיטת הרמב"ם פ"ד מהל' זביה ומתנה ה"י דלומר אמרו הוי חמיד מילי ואינו שליחות וצמנחת אינו מתנה ודלא כשיטת הרמב"ן הוצא בעור חו"מ סי' רמ"ד דס"ל דהוי מתנה ורק צנוג נגט הוי מילי מדצענין לשמה עי' חו"מ סי' רמ"ד סעי' א'. ולכן דהאיסור צ"ה אמירה לאמירה" הוא רק מחמת איסור "ודבר דבר" ואיסור זה ישנו בשבת ולא בערב שבת. ולפי שיטתו, לכאורה נד"ד דהוי אמירה לאמירה מערב שבת, ואין צו איסור דודבר דבר, הרי הוא מותר לכתחילה. ה) **אלא** יש מקום עיון בדבר זה. דעי' צביאור הלכה סי' ש"ז סעי' ב' ד"ה ואפילו וכו' שהקשה על הח"ס מדברי הרשב"א בהש"י (הוצא צש"ע שס) דמצואר מיניה שאסור לומר לעכו"ם בערב שבת שכו' לי פועלים בשבת. ושם אין זה אלא אמירה לאמירה ונאמרה מערב שבת ואעפ"כ היה אסור ומכאן זה סהר הבה"ל דברי הח"ס. אולם עי' צבי' זכרון יוסף סי' ל"ז שחולק היעב צין דברי הרשב"א ודברי הח"ס.

דהרשב"א מיירי שהנכרי הראשון נעוהו לשכור פועלים בשבת. דהיינו שיעשה השכירות ציום השבת. א"כ הישראל צוה להנכרי שיעשה דבר בשבת דהוי "שבות" עבודתו לעשות כן. דשכירות פועלים צעמנו היה איסור שבות וכלל "ממלא חפץ ודבר דבר". נמלא שדל הנכרי השני יש כבר איסור אמירה לעכו"ם מכאן מה שצוה הישראל להנכרי הראשון, דהיינו שיעשה שבות "דממלא חפץ" עבור הישראל ציום השבת.

משא"כ ההחם סופר מיירי שצוה הישראל להנכרי הראשון שיהיה לנכרי שני שיעשה מלאכה בשבת, אבל לא שהנכרי הראשון ילך בשבת ויעזב להשני. וא"כ מה שצוה הישראל להנכרי הראשון אין צו איסור "שבות" דיכול לעשות פטולחו צע"ש ולא יהא צו "ודבר דבר". ומאד מה שהנכרי ילך וימנה שליח עבור הישראל שזה אסור עבור הישראל עצמו שלח לומר לעכו"ם אפילו מערב שבת שיעשה מלאכה שבת, לא כ"ל להח"ס שמאחר דמילי לא מימסרן לשליח לא חל

"שליחות" על הנכרי השני. נמלא שהישראל לא צוה להנכרי הראשון לעשות שום שבות כלל. דאין כאן "ודבר דבר" ולא ציווי "שימנה שליח" דהא לא ימנה שליח. ע"ש בדבריו כי נעמו ודפח"ח.

ו) **ולפ"ז** נד"ד פשוט דמותר לדעת החתם סופר דס"ל דבכזה י"ל מילי לא מימסרן לשליח. דהא "נושא המכתבים" כבר שכור ועומד הוא לעבודתו ממימם ימימה, ואין שום "שכירת פועלים" עבור המכתבים של היום. רק דכל יום הדואר שולח אותו שיוליך המכתבים של היום אל מעוטם הראוי. ומאד שליחות זו, אפילו נאמר שהדואר ששולח אותו שולח אותו בתור שליח של בעלי המכתבים של היום, מ"מ דבר זה מילי הוי. דאנו צונו להדואר שהוא יצא אותו "נושא מכתבים" שילך ציום השבת.

ג.

יש לעיין אם המוליך מכתבים עושה שליחתו או שליחותו של מלכות

ז) **רביעית** הפמ"ג צמ"ז סי' רמ"ז ססי"ג כחצ ח"ל "כדי דואר דהאידינא שממונה מאת המלך ללורכו ולנורד השרים והסוחרים והולך בקציעות וישראל ג"כ מוסר לו אגרת אפשר אף דלא קאן כלל וידוע שא"ל להגיע שם אגרת א"כ וכן בשבת מ"מ לאו כשלוהו הוא" עכ"ל. וכוונתו ל"ע דהא מ"מ מרבה צמ"שאו מחמת הישראל ובקושיית המ"א ס"ק ח' ואם כוונתו להתיר מחמת אמירה לאמירה אין זה מצואר כלל מדבריו. ובכלל א"ל לומר כן דהפמ"ג מ"ש ססי' רע"ז לא הכריע להקל כהח"י דאמירה לאמירה מותרת. וגרסה דכוונתו כך היא, דהוא ממונה מהמלך להוליך כל מה שהוא מוליך (צין מכתביו של המלך צין של אנשים פרטיים), ולא מהאדם הפרטי המוסר לו מכתב. שהמלך הוא שמצקשו להוליך המכתבים ולא המוסר המכתב. ותיקן המלך שרות זו משום מכתבים ממסלתיים ומסחריים שעצורם יש הכרח שיוליכו מכתבים לכל האזורים בכל יום לעוצת המלך ולקיום מדינתו. ואגב זה מאוה המלך למוליכי המכתבים שיוליכו גם עבור אנשים פרטיים. וגרסה שנושה כן משני עממים. חדא לעוצת בני המדינה שיהא להם שרות המוליך מכתביהם. ושנית שעי' שילומי הבולים (שחייב כל אחד שמשחמש בהשרות לשלם) מהשלם השרות שהיה יקר מאוד צלי זה. והמלך הוא המשלח המוליך מכתבים עם כל המכתבים ולא האדם הפרטי שמוסר מכתביו. וצמנחת שרות זו דומה להסדר שישנו בכל מדינות, שהמלכות שולחת אנשי לסקל האשפה מצחי בני המדינה, אלא דשם השילומים לדבר זה צאים מאת המלך, מהמסים שהוא לוקח מצחי מדינתו, וצמנחת צחייב שמי שמשחמש בסדר זה ישלם להמלכות שוויות צול. כן היה צימי הפמ"ג וכן הוא עד ימינו, וכידוע שיש אפילו חוק האוסר עשיית "פוסט" פרטי בכדי שלא לקפח ה"פאסט" שנלך לעוצת המדינה לשליחות מכתבים אודות מכס ושאר ענינים ממסלתיים. כן הסביר לי בכוונת דבריו הר"ג ר' יצחק צרגר שליט"א והוא מדויק היעב צלשון הפמ"ג.

ואוסף דאין לעורר דסוף סוף מחמתיו עושה הנכרי מלאכה שלא היה עושה אי לאו דמסרנו המכתב (דהיינו צלי להתחשב בהעמסים והנמוקים האחרים שזכרנו), דאין מאד

זה שום איסור. ע' ס' רע"ז מ"ב ס"ק כ"ז שכתב וז"ל "אם משלחם בשליחותו שילכו בעצמם והדליקו את הנר להאיר להם אין זה מקרי לזרכו אף שטיקת הליכתם הוא בשבילו כיון שאין גופו נהנה מהנר בעת ההדלקה, ומוחר אח"כ לישראל להשתמש אלל הנר. וכעין זה כתב הע"ז בסוף הסימן וז"ל נ"ל איתו הנר שמדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה שאכלו לא מיקרי לזרך ישראל וכו'" ע"ש. ק"ו בגד"ד דאין הדבר אלא לעוצת סדר המדינה.

והנה

וכ

עמוד מס 130 מחזה אליהו פלק, פסח אליהו בן אברהם צבי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

והגה מה דאתאן מכל הי"ל, הכיחר צזכ רק בשעת
 הדחק לאורך גדול, אצל גראה דכפי המליאות
 כהיום הזה, דנשולחין מכתבי עקספרעם למקום רחוק,
 אינם מגיעים אלא לאחריו איזה ימים וכנידע
 דמכתבים כאלו למקומות הרחוקות נשלחים ע"י
 אויר, ואם היו נשלחים חיכך היו מגיעים אף למקומות
 הרחוקות ביותר צאותו יום, וצודאי נסתבב בן מחמת
 ריבוי הדואר, דאי אפשר לשלוח הכל ציום אחד, הלכא
 כל הקודם קודם וכי"ז, רק מכל מקום מכתבי
 אקספרעם קודמין למכתבים אחרים, ואדעתא דכיו
 שולחים כל המכתבי עקספרעם, אצל לא על ודאית
 שישלחו חיכך, וממילא ל"ה כמאור לו לשלוח בשבת
 דוקא, כנלעג"ד בלימוד זכות על השולחים מכתבי
 עקספרעם בעש"ק בזמן הזה.

מנחת יצחק עמוד מס 32 ווייס, יצחק יעקב בן יוסף יהודה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה